

— Στὴ φυλακὴ τὸν ἔχουνες' τὰ σκοτεινὰ μπουντρούμια,
Μὲ δὺν̄ λυγίτσες σίδερας τὰ πόδια καὶ τὰ γέρια
— Κόρη μου δὲν παυτρέψεις νὰ πάρῃς ἄλλον ἄνδρα;
— Μάνα ζυγδή δὲ' τὴν πρέπεις; τὸ τί γ' αὐτῷ ποῦ λέγεις?
Τὸ λόγο γέρις ἀπόστωσε τὸ λόγο δὲν ἀπόστεις.
Διγυθυμιὰ τὴν βάρεσσε κ' ἔπεισε νὰ πειθάνῃ.

Μὰ αὐτὸ Βέραια θὰ εἴνε τ' ὀλιγώτερο κακό.
Πόσα ἄλλα τρισχειρότερα νὰ γνωρίζῃ ὁ Θεός!....

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΉΧΩ

Συγγρόνως μὲ τὸ βιβλίον του, ἐφάνη τὰς ἡμέρας ταύτας εἰς τὸ ἀθηναϊκὸν κεινόν, ἐλθών ἐκ Κερκυρᾶς ὁ κ. Πολυλάξ. Διατελέσας ἄγλος βουλευτής καὶ διατρίψας ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐδῷ δὲν ἦτο ἄγνωστος διόλου, ὅπως ἡ Φιλολογικὴ μας γλῶσσα δὲν εἴνε τὸ πρῶτον βιβλίον, τὸ ὅποιον ἐκδίδει ὁ σοφὸς καὶ παλαιμάχος λόγιος. Ἡ σοδαφὰ φυσιογνωμία, τὸ εὐθυτεύεις ἀνάστημα καὶ ὁ ἀχρόιστος ὑψηλὸς πήλος τοῦ εὐθαλοῦς γέροντος καὶ ἀλλοτε περιήλθον τὰ κέντρα τῆς πρωτευούσης, ὅπως πολλάκις καὶ τένομά του ἀπὸ στόματος εἰς στόμα προπάντων τῶν πολίτικο-λόγων. Μόνον δι τηλαξίας τοὺς νεωτέρους καὶ ἐν ἀλλοιαστικῷ θαυμαστάς ἡ συγκατέληφθει, ἡ ἔλευσίς του ὑπηρέξειν ἀρρεφοῦσαν ἐντυχοῦς καὶ πολυτίμου γνωριμίας πρωτης, διότι ὁ τόσῳ μακρόθεν γνωστὸς καὶ ἀγαπητός, μᾶς ἦτο ἄγνωστος ἐκ του πλησίου.

“Η γνωριμία του μάκες ένθυσείσας, πρέπει νάχοτο εἰπωμένην ἀνέψηπλάξεως. Τὸν εὔρομεν οἶον τὸν ἀνεπλάσαμεν ἐκ τῶν ἔργων του, οἵον μάκες παρουσίασεν δὲ λίγω πρότερον διὰ τῆς ἐν τῇ Ἐστίᾳ ὁημαστεύεισθης σκιαγραφίας του δ. κ. Καλοσχοῦρος. Φυσιογνωμία ἐμβρύθηκε, μὲν ὑψηλὸν μέτωπον καὶ ἔξωγκωμανένον· ὅφελαριδίζωντος καὶ ἐκφραστικού, σπινθηροσέλοσυντες κατά τὰς ἐξάρσεις τῆς ὄμιλίας του· μειδίαμα γλυκύν, εὐγλωττον συγκιρνῶν τὴν αὐστηρότητα τοῦ προσώπου ἐκείνου μὲν τὰς ἀποτέλουσας γραμμάς· χαρίσσεσα διατύπωσις νοημάτων βαθέων· μηνημονιών ἀπέρραγντον, ἀρχεῖον ἀνεκδέτων παλαιῶν, χραστηριστικῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων δικράνεσσον διὰ τὴν πληρούν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὰ περί! Σολωμοῦ· θησαυρὸς γνώσεων ποικίλων καὶ εὑρυτάτων· μετριοφροσύνη ἐκδηλουμένη ἐν παντὶ καὶ ἴδιορρυθμίᾳ τις περὶ τὰ κινήματα, τοὺς τρέπους καὶ τὴν ἐνδυμασίαν — τοιςύπος ἐν συντέμψῃ ὡς κερκυραῖος λόγιος. Ἡλιθεν, εἰδεν, ἀπέργεται. Ἀλλ᾽ ἔμεινεν Ἑδὼ μαζὶ μαζὶ ὅσον ἤρκεσε διὰ γὰρ γνωρισθῶμεν προσωπικός, νάντατλάξιωμεν τὰς ἴδεις μαζι, νάντατλήσωμεν θύρρος, γὰρ συνδεθῶμεν διὰ γάπης θερμοτέρας καὶ γάπωτελέσωμεν περὶ αὐτὸν κύκλον ἐμψυχούμενον ὑπὸ τοῦ λόγου του, — τοῦ μετσοῦ καὶ εἰλικρινοῦς, μὲν τὴν ἴδιαζουσαν τῆς πατρίδος του προσφοράν, — ὅλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι οἱ ἐργάται τῆς φιλολογικῆς ἀναγεννήσεως, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἰς τὰς πρώτας τάξεις μάχεται ἐκείνος.

λος, ὁ κριτικὸς καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Σολωμοῦ. Ἐκεῖνος ἦγνωρισε τὸν ἀνθρώπον καὶ τὸν ποιητήν, ἐκεῖνος ἐπάλλιασεν ὑπὲρ τῶν ίδεων του καὶ ἡκολούθησε τὴν ἔδων ἥη ἔχαραξέν. Αὐτὸς εἶνε τὸ ἔργον τοῦ Πολυλύκα, ἀλλὰ σκεψθῆτε ὅτι δὲν εἴναι μικρόν, ὅσον ἵσως ἔκ πρώτης ὕψεως σᾶξ φαίνεται! Ὁ Σολωμὸς εἶνε ὁ Δάκτης τῆς Ἐλάχιδος. Διάνοια μεγάλη, ἐνδυναμωθεῖσα δι’ ἀπονήτου μελέτης, δύναμις πλαστική ἔξοχος, ἐκτύπησε κατακεφαλὰ τοὺς σοφοὶ λογιώτατους καὶ στρατεῖς πρὸς τὴν πλούσιαν καὶ ἀγνήν ἀλλὰ παρημελημένην γλώσσαν τοῦ λακοῦ, αὐτὴν ἐκήρησε νάναστήση εἰς γλώσσαν φύλοις γιατίν. Ὡς μέγας ποιητής, ἥτο καὶ μέγας γλωσσοπλάστης. Ἐκαμεν ὑπὲρ τῆς γλώσσης μας — δηλαδὴ ὑπὲρ τῆς φιλολογίας μας καὶ τοῦ «Ἐθνους» — ὅτι ἔκαμαν πάντοτε οἱ μεγάλοι ποιηταὶ τῶν ἄλλων ἔθνων. Παραλαμβάνων λέξεις εἰς τὸν παντοειδῶν θησαυροφυλακείων, ἀλλὰ βαπτίζων ταύτας ἀπαραιτήτως εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ δημοτικοῦ τύπου, κατώρθωσε, κατὰ τὸ τελευταῖον μάλιστα τῆς ἐργασίας του στάδιον, νὰ ἐκφράσῃ ψυχὴλα νοήματα εἰς γλώσσαν ζωντανήν, ἐννοούμενην, ὅμοιόμορφον, πανελλήνιον καὶ νὰ φιλοτεχνήσῃ ὅχι μόνον τὰ ἄριστα τῆς νεοελληνικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀσφαλέστερα πρότυπα τῆς ἐργασίας τοῦ μέλλοντος. Τοῦτο ἥγανεντην γάπωδειξη καὶ νὰ γνωρίσῃ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ ἔθνους ὃ καὶ Ηολυλάξ περὶ μεγάλου ποιητοῦ, ὃ ἐποίεις κοινῶς ἐθεωρεῖτο μέχριες ἑσχάτων, καὶ θεωρεῖται ἀκόμη ὑπὸ τῶν μῆτερετησάντων αὐτὸν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κριτικῆς, κατώτερος ἀν ὅχι τοῦ Σούτου, ἀλλὰ ἀσεύντως τοῦ Ζαλκωνιστα καὶ τοῦ Βαλκωρίου. Διέτι εὑθὺς ἔντι αρχής ἡ μέθοδος τοῦ ποιητοῦ παρεξηγήθη. Ἐκεινην τὴν ἐποχὴν ὅλοι οἱ ἀνθρώποι θέντε εἴχον οὔτε τὸν νοῦν, οὔτε τὴν μάρρωσιν τοῦ Σπυρίδωνος Τρικούπη. «Ωνόμασαν ψυχὴλας τὰς ίδεας του ἀλλὰ χαρηλήν τὴν γλώσσαν του — ἀν ἡμπορεῖται νά το ἐννοήσῃ κανεὶς αὐτὸν προκειμένου περὶ ποιήσεως — καὶ ἐπροφήτευσαν πρόσκαιρον ζωὴν εἰς τὸν ἀδάντονον Υμνον τῆς Ἐλευθερίας. Οἱ σοφοὶ λογιώτατοι διεικαρτυρήθησαν ζωηρῶς διὰ τὴν πρωτάκουστον βεβήλωσιν καὶ ἐκρήμνθησαν ὑπὲρ τῶν ποιητῶν τοῦ ἀντιθέτου συστήματος — ἥδη φεῦ λησμονημένων! — τῶν γραφόντων εἰς γλώσσαν καθαρεύουσαν, ἐλεεινὴν καὶ βεβιασμένην ἀναστήλωσιν τῆς ἀρχαίας νεκρᾶς δηλαδὴ, μέ τινας μεταβολὰς νεωτεριστικὰς καταστρεφούσας πάσσαν ὅμοιόμορφάκιν καὶ προξενούσας «ἀζόρητον παρδαλέτητα», ἐπως δηλαδὴ ἔγραφον λατινικὴν παρεχθυμημένην οἱ λόγιοι τῆς Δυσσεως πρὸ τῶν μεγάλων ποιητῶν, πρὸ τῆς φίλοις γιατῆς διεικαρφώσεως τῶν νεολατινιῶν γλωσσῶν, αἱ ἐποίαι εὐρίσκοντο περιφρονημέναι εἰς τὸ στόμα τοῦ λακοῦ. Οὕτω μὲ τὴν παροδικὴν ἐπιυράζησιν καὶ ἐπισημωποίησιν τοῦ ψευδοῦς συστήματος, ἡ ποίησις, ἡ δηθυν η ποίησις, ἐτράπη ἀλληγ τρίσιον, ἡ τὴν ὑπὸ τοῦ μεγίστου τῶν διεικαστῶν ὑποδειγματικά, ἀσμενίζουσα νὰ ἐκφράζῃ εἰς γλώσσαν τοιαύτην αἰσθήματα ψυστῇ, εἰκόνας νοσηράς, μιμήσεις κακοζήλους, ἀνοησίας καὶ ὑστερισμούς, ὅλα συγκάλυπτόμενα πρὸ τῶν ἀπλουστέρων, ὑπὸ τὸν ὅγκον τῆς ἀκατάληπτου λέξεως καὶ τὸν αρότον τῆς πλευρούσας ὅμοιοικαταληξίας

'Ἐν τούτοις καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα, παρὰ

τὴν θερυθώδη οἰροσυλίαν, δὲν ἔπαινε τελουμένη καὶ ἄλλη μυστική τῆς καὶ ἀθύρυθμος λατρεία, ἐργασία ὑπὲρ τῆς ποιήσεως καὶ τῆς γλώσσης ὡς ἐνὸς αὐτὴν δ Σολωμός, τῆς ὁποίας τὰ προτόντα ἐπρόδαιναν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, παραβλεπόμενα μὲν ὑπὸ τῶν συγχρόνων, ἀλλ' ἔχοντα πλήρη καὶ ἀκράδαντον τὴν ἐπὶ τὸ μέλλον πεποίθησιν. Ἐν τῇ ἐργασίᾳ ταύτῃ θὰ παραμείνουν ὡς μνημεῖα ἀθόνατα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Πολυλάζ, τὰ Προλεγόμενα εἰς τὸν Σολωμὸν καὶ αἱ μεταφράσεις τῆς Ὀδυσσείας, καὶ τῆς Τρικυμίας ἑσχάτως δὲ καὶ τοῦ Ἀμλέτου τοῦ Σαίκσπηρ. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι μοιραῖα καὶ ἀναπόφευκτος ἡ ἐπικράτησις τῆς φυσικῆς ἀληθείας, αἱ καλαὶ αὐτῆς ἡμέραι ἐπιτέλους ἀνέτειλαν. Ὡς ἐξ ὅρμεμφύτου τρόπου τινὰ ἡ νοήθη ὑπὸ τῶν δοκιμωτέρων μας ποιητῶν ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ ὑπάρξῃ γλῶσσα καλλιτεχνική, γλῶσσα φιλολογική, ἀνευ τῶν τύπων τῆς ὄμιλουμένης· ἤρχισε δὲ βαθυμηδὸν τὸ βέσμα νὰ τρέπεται σύτοις, ὥστε νὰ μὴ ὑπάρχῃ σήμερον ποιητής, ἀξιος τοῦ δνόματος, χωρὶς νὰ εἶναι ἐνουνειδήτως ἡ ἀσυνειδήτως μαθητής τοῦ Σολωμοῦ, χωρὶς νὰ ἔκφραξῃ αἰσθήματα εἰλικρινῆ καὶ νὰ παρουσιάζῃ εἰκόνας ἀληθείας εἰς τὴν ζωντανή γλῶσσαν. Ή τάσις εἶναι τόσον μᾶλλον παρήγορος, ὃσον ὅρμητική καὶ ἀκατάσχετος, ἤρχισε δὲ πραγματικῶς νὰ δίδῃ τὴν ἐπιτίθα τῆς ταχείας καὶ δριστικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς δημοσικῆς γλώσσης ὡς γλώσσης φιλολογικῆς, τῆς συνεγγίσεως καὶ ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου τοῦ Σολωμοῦ, τῆς ἄρσεως τῆς διγλωσσίας καὶ τῆς ἐν τῷ γραπτῷ ἐν γένει λόγω ἐπικρατήσεως μιᾶς γλώσσης ὄμοιομόρφου, τῆς ὁποίας τὸ δημοτικὸν στοιχεῖον νὰ εἶναι ἡ ἀκλόνητος βάσις.

★

Εἰς τῶν ἐνθερυμοτέρων ἀποστόλων τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἰδέας, ὡς ἐλέγομεν, ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν δ. κ. Ἰάκωβος Πολυλάζ. Σήμερον ὅμως δὲν εἶναι δρόνος. Ιδού σημεῖον ἀστραλές ὅτι τὸ κήρυγμά του, τὸ ἐν δνόματι τοῦ Σολωμοῦ, ηὔδοκιμης καὶ ἐκαρποφόρησε. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὴ ἀνεφάνησαν συγχρόνως οἱ σύμμαχοι, οἱ συναγωνισταί, εἴτε ἔργῳ εἴτε θεωρίᾳ ὑποστηρίζοντες τὸ ἀναμυρερχτικὸν σύστημα. Δὲν εἶναι οὔτε καιρὸς νὰ εἰσέλθω εἰς λεπτομερείας, οὔτε τόπος νὰ παρατάξω δνόματα. "Ομως η γλαφυρά, η ἀληθῶδες καλλιτεχνική πεζογραφία ἐν δημοτικῇ δὲν εἶναι σήμερον πλέον σπανία ἔξαρτεις, η δὲ θεωρητική σφαῖρα ἔσχε πεφωτισμένους καὶ κρατιούς συζητητάς. Ναι μέν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ὁ σχολαστικισμός, ἡ λογιωτατισμός, ὁ δασκαλισμός ἐπέφερε τὴν ἀντίθετον τού καὶ ἐγεννήθησαν τὰντιθετικά γλωσσικά συστήματα, τῶν ὑπερμάχων τῆς δημοτικῆς, ὑπερβολικά λιστρώντας εἰς τὰ λεπτομερείας καὶ εἰς τὴν ἐφαρμογήν· πλὴν εἶναι ἐπίσης ἀληθῆς ὅτι ὅλα εἶναι ἰστηριγμένα ἐπὶ ἀληθοῦς βάσεως, καὶ ἀληθῆ μέθοδον καὶ ὅτι τείνουσι εἰς ἔνα κοινὸν συστόν. Αὐτὸς δ. κ. Πολυλάζ, τοῦ ὁποίου θαυμάζω τὴν ἐργασίαν καὶ ἐκτιμῶ τὴν ἰδέαν, ἀλλὰ μετ' ἐπιειδάλλεις ἀποδέχομαι τὴν ἐφαρμογήν, εἴπεις προσφεύστατα ὅτι ἐν τῇ δημοτικῇ ὅλοι μὲν εἰμισθα Διαμαρτυρόμενοι κατὰ τοῦ καθεστώτος, ἀλλὰ καθένας ἔχει τὴν θρησκείαν του. Μολοντοῦτο ὅλοι εἰμεθα συνασπισμένοι

καὶ ἀδελφωμένοι, ἀγωνιζόμενοι μεθ' ὅλης τῆς δυνάμεως τὸν ἀγῶνα, ἡ εὐτυχής ἔκβασις τοῦ ὅποιου εἶναι τὸ γλυκύτερόν μας δινειρον. Δὲν ζητοῦμεν νὰ δημιουργήσωμεν τίποτε νέον, οὔτε νάντιαχθῶμεν εἰς τὴν φυσικὴν βοπήν· θέλομεν ἀπεναντίας νὰ τηνύποδονθήσωμεν, τασσόμενοι ὅπισθέν της, καὶ ὅχι ὅπως οἱ ἄλλοι κατέμπροσθεν, δημιουργοῦντες καὶ ἀναστυλόντες εἰδωλά ἐπιπροσθεύντα. Αλλ' ἵσα ὁ πόθος μας ὁ ἀγνῶς καὶ θερμότατος εἶναι αὐτὰ τὰ ἐμπόδια νὰ καταρρίψωμεν τὰ ἐκ τῆς πλάνης γεννηθέντα καὶ παρακαλώντα τὴν πνευματικὴν γεραφεσίαν τοῦ ἔθνους, νάρφησωμεν δὲ εἰς ἐλεύθερον δρόμον τὴν γλώσσαν καὶ τὴν φιλολογίαν.

Καὶ ἡσήλινθημεν νέον θάρρος οἱ ἐν Ἀθήναις ἴδιντες ἐκ τοῦ πλησίον, μάλιστα μετὰ τὴν νωπὴν ἀνάγνωσιν τῆς Φιλολογικῆς μας Γλώσσης, τὸν σεβαστὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐν Κερκύρᾳ Σχολῆς, ἐνὸς τῶν σημαντικωτέρων κέντρων τῆς ἀναγενήσεως. Καὶ εἶναι πράγματι ἀνθρωπος ἐμπνέων πολὺ θάρρος ὁ ἀρετῆς αὐτέρας, ὁ γλυκὺς καὶ ἀγαθός, ἀλλ' ὁ τόσην δύναμιν καὶ καρτερίαν κρύπτων ὑπὸ τὴν γλυκύτητά του καὶ τὴν ἀγαθότητα. Οἱ ἀναγνόντες τὸ τελευταῖόν του ἔργον, εἶδον μετὰ ποίας αμειλίκτου ἐπιμονῆς ὁ κ. Πολυλάζ ὑπονομεύει καὶ περιτριώγει διὰ νὰ συντρίψῃ κατόπιν μ' ἐν κτύπημα τὸ εἰδωλον τῆς καθαρευούσης, πρὸς τὸ ὅποιον οἱ εἰδωλολάτραι ἀνέμελψαν τελευταῖόν τινὰ μνημονίου. Περὶ τοῦ λαμπροῦ βιβλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ τὴν θεωρίαν ἀντικαθιστά τρόπον τινὰ ἡ πειραματικὴ ἀπόδειξις, θὰ εἴπη ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰ δέοντα ὁ συνάδελφός μου κ. Παλαμᾶς. Ἐγὼ μόνος θὰ ἐπεύμουν νὰ ἔξαρω τὴν ἀδρότητα τὴν ἐπικρατοῦσαν ἐν τῇ θερμῇ αὐτῇ περὶ τῶν ὅλων συζητήσει. Μετὰ πόσου σεβασμοῦ ὁ κ. Πολυλάζ ὁμιλεῖ περὶ τῶν ἀντιπόλων του, τοὺς ὁποίους θεωρεῖ ἐκ προκαταλήψεως ἀκολουθήσαντας κακήν μέθοδον καὶ μὴ δυνηθέντας ἐκ τούτου νὰ γρησιμωποιήσωσι μεγάλα καὶ ἐπίζηλα φιλολογικὰ προσόντα!

Μετὰ τοῦ αὐτοῦ, οὔτε ἀδίκου οὔτε ἀπρεποῦς μὰ τὴν ἀληθείαν σεβασμοῦ, ἐκφράζεται καὶ περὶ τοῦ κ. Ἀγ. Βλάχου. Ἀλλ' ἡ ἀδρότητας καὶ ἡ μετριοπάθεια, τὸ σύνθησις γνωρίσμα τῶν εὐγενῶν ἀγωνιζομένων ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, χαρακτηρίζει εἰπέρ τινα καὶ ἄλλον τὸν κερκυραῖον λόγιον. Κατὰ τὴν γνωριμίαν του ἐλάχιστην συγκάτησην ἔχει τὸ ἀκτιμήσωμεν προπάντων ὅταν ηγούσαμεν νὰ ὄμιλη μετὰ σεβασμοῦ καὶ πρὸς τὸν νοῦν καὶ πρὸς τὰ ἔργα του, περὶ ἐνὸς τῶν λυσσωδεστέρων αὐτοῦ ἀντιπόλων, τοῦ εἰπόντος μάλιστα ὅτι η ἀληθητική ποίησις οὐδὲλλως θὰ ἔχημετο, ἐκνότα τὰ ποιήματα, τὰ εἰς δημόδη γλῶσσαν, ἐρρίπτοντο εἰς τὸ πῦρ!

Μὲ ἀναπτερωμένας εἰπέρ ποτὲ ἐλπίδας προεπέμψαμεν τὸν σεβαστὸν μας καὶ σοφὸν φίλον ἀναγνώρισαντα πᾶλιν εἰς τὴν ἀδικιάτεραν αὐτοῦ πατρίδα. Εκεῖ, ἐν τῇ μουσικοφράξει Κερκύρᾳ, ἐν τῇ ιερῷ συγγράμματι τοῦ σπουδαστηρίου του, θὰ συνεχίσῃ τὸ εὐγενέστατον τοῦ ἔργου, πλήρης εἰσέτι ἀκμῆς καὶ εἰμεθα βέβαιοις ὅτι θὰ εύτυχη γλώσση στηνή τηνή κατασχύσει ταχέως τὰς σωτηρίους ἰδέας. Εκείνου, τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ὁ θερμότερος ἀπόστολος.